

**РЕПУБЛИКА СРПСКА
МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ
РЕПУБЛИЧКИ ЦЕНТАР ЗА ИСТРАЖИВАЊЕ РАТА, РАТНИХ ЗЛОЧИНА И
ТРАЖЕЊЕ НЕСТАЛИХ ЛИЦА**

Трг Јасеновачких жртава 4, Бања Лука, тел.051/247-472, факс 051/247-597, E-mail:rcirz@rcirz.vladars.net www.rcirz.org

Број: 08/4.01/053-320/19

Датум: 19. 04. 2019.

Народна скупштина Републике Србије

Одбор за дијаспору и Србе у региону

Краља Милана 14, 11000 Београд

Н/р предсједнику Одбора

Господину Миодрагу Линти

ПРЕДМЕТ: Мишљење на иницијативу УГ Јадовно 1941. о преименовању геноцида над Србима у НДХ

Поштовани,

Републички центар за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица, институција надлежна за истраживање, образовање, меморијализацију, те креирање културе и политике памћења на страдања нашег народа, обраћа Вам се овим саопштењем којим имамо намјеру да Вас упознамо са веома штетном одлуком која се ових дана појавила, а тиче се једног од најважнијих догађаја у нашој историји, геноцида над Србима у Независној Држави Хрватској.

Са обзиром да геноцид над Србима у Независној Држави Хрватској спада у ред догађаја који су дубоко одредили историјски развој и идентитет нашег народа и да овакве догађаје можемо разумјети, тумачити и преиспитивати тек ако имамо свијест о континуитету историјског постојања заједнице, а да бисмо их разумјели, тумачили и преиспитивали потребно је да посједујемо неопходна историјска, социолошка, културолошка, антрополошка и друга знања.

У јавности се недавно, углавном на интернету, појавила одлука УГ Јадовно 1941. којом се злочин геноцида почињен над православним Србима током Другог свјетског рата од стране НДХ именује као покољ (<http://pokolj.org/>). Као доносилац одлуке потписана је Скупштина удружења без иједног имена и податка ко и како стоји иза овог колективног потписника. Са жаљењем можемо констатовати да и сам начин доношења одлуке асоцира на то да аутор не разумије кретања у области посматрања ове веома значајне теме. Истовремено наглашавамо да преиспитивање само по себи није спорно, али се овако велике теме не могу преиспитивати доношењем одлуке без вођења озбиљне стручне дискусије или исказане било какве намјере у том погледу. Нагласимо ли чињеницу да сам процес већ има препознатљиво име отвара се низ питања. Да ли би *ново именовање* по сваку цијену, па чак и одлуком анонимне Скупштине, а не у процесу научних сазнања на једној и саморазумјевања колектива на другој страни, само по себи донијело нешто квалитативно ново, а не само још једну забуну и пометњу у поље посматрања геноцида над Србима? Ова иницијатива/одлука је спорна или чак штетна, посматрано са неколико аспеката од којих ћемо овдје издвојити само три: историографски, културолошки и национални.

Виђено из аспекта историјске науке одлука је вишеструко спорна јер је писана без елементарних знања о појави која се жели преименовати. Аутор одлуке нема свијест да би се оваквим преименовањем злочин геноцида свео на хијерархијски „нижи“ степен злочина. Покољ се може дефинисати као акт тренутног развоја ситуације, афекта, освете и обично је догађај који траје краћи временски период, нужно без дугорочног развоја и понављања што се, свакако, не може рећи за злочин геноцида. Покољ може бити и акт појединца или мале неорганизоване групе, док геноцид то није. Постоји опасност да би овакво преименовање у поље истраживања злочина унијело забуну приликом компаративних истраживања убист(а)ва, масакра, злочина против човјечности, етничког чишћења или геноцида. Посебно забрињавајући код овог документа јесте лоше описан историјски контекст појаве која се жели *преименовати*. Тако се, рецимо, ниједном ријечју, у тексту не помиње намјера, претходно планирање или идеолошка припрема, елементи који у међународној научној јавности представљају основу за доказивање геноцида. Овакво преименовање скретало би пажњу само на почетна убиства као прву етапу извршења геноцида. Ономогућавало би се тиме да се геноцид посматра као вишеслојна појава која се завршава негирањем, порицањем злочина, сатанизацијом жртве и глорификацијом злочина и злочинца. У тексту се не наглашава ни распрострањеност злочина у односу на подршку хрватског друштва. Говорити о геноциду, а прескочити улогу посматрача (енгл. bystander) значи не помињати неке од основних елемената савременог посматрања геноцида. Предлагач/доносилац одлуке ниједном ријечју није поменуо суровост и садизам злочинца и лични контакт злочинца и жртве, кориштење ножева, маљева и хладног наоружања као једну од карактеристика злочина над Србима у НДХ. Занемарујући историјски контекст, аутор је тамо гдје не би смјело бити заборављено, „заборавио“ да процес уништења Срба у НДХ упореди по карактеристикама са другим злочинима таквог опсега уопште у свијету. „Заборавио“ је и да га

упореди са другим страдањима у српској историји и тиме га симболички јасно утврди у вриједносном систему разумијевања континуитета нашег постојања. И не само то, аутор није на оваквом мјесту, а морао је, повезао историјски контекст геноцида са другим злочинима почињеним над Србима у периоду Другог свјетског рата.

Културолошки посматрано предложени/одлучени термин опет сугерише флагрантно одсуство знања о феномену којег се жели преименовати. На првом мјесту поставља се питање да ли ће будуће генерације Срба памтити жртве, своје претке убијене у геноциду НДХ, или ће памтити злочин као чин, или још горе злочинца као чиниоца, док би жртва била тек успутни лик у чину којег памтимо?! Да ли би те жртве биле памћене као људи који су имали предратне животе, љубави и мржње, врлине и мане, породице и читаве своје мале свијетове, или ћемо их памтити заробљене у моменту смрти? Истовремено се морамо запитати, уколико знамо да је косовско предање било један од стубова народне свијести током вијекова османске окупације, да ли бисмо постојали као народ да су наши мудри преци имали овакве идеје? Нудећи аналогију са Холокаустом, заговорници ове одлуке кажу „па ни сви Јевреји нису спаљени“ при томе не схватајући да је јеврејска заједница покушала осмислити своје страдање током Другог свјетског рата и схватити га као жртвени принос Богу, као жртву свеспаљеницу. Дакле и аналогије су вршене без неопходних знања о Холокаусту. Са друге стране аутори одлуке нам нису понудили етимолошко, семантичко и симболичко објашњење предложеног имена. Због наведеног, у овом дијелу закључујемо да овакав приступ не само да није методолошки оправдан и усклађен са савременим рехуманизујућим методама културе памћења, него је и у супротности са темељним вриједностима српске културе, црквено-народним памћењем код Срба и завјетима Српске православне цркве, као и укупном народном културом која у њима налази изворишта.

Посматрано са позиција националног интереса морамо бити свјесни да су српски народ и држава/е у протеклих неколико деценија постали предмет озбиљне, злонамјерне пропаганде са оптужбама за наводни почињени геноцид над муслиманима/Бошњацима. Уколико би била прихваћена одлука о преименовању геноцида над Србима, тако да из имена, симболички, истиснемо сам термин *геноцид*, имали бисмо најмање двије негативне последице. Прва би била у чињеници да би српски научници изгубили могућност, или је, у најмању руку, озбиљно умањили, да пред међународном јавношћу, свједочећи о процесима из средине двадесетог вијека, а геноцид над Србима у НДХ је у њиховом средишту, покажу изузетно слојевите процесе и међунационалне односе који су повезани и са догађајима у протеклом Одбрамбено-отаџбинском рату и чији карактер директно детерминишу. Друга, која произишли из ових чињеница, јесте да бисмо само ојачавали међународне и регионалне снаге које протежирају политичку тезу да се на југословенском простору догодио геноцид, онај над бошњачким народом током деведесетих година. Овакав приступ би српски национални корпус довео у готово безизлазан положај, а иза имена Републике Српске ставио наглашен упитник.

Сагледавајући сву дугорочну штету по наш корпус и Републику Српску изражавамо озбиљну забринутост због оваквог дјеловања. Иако нам је познато да је доносилац одлуке

досадашњим дјеловањима која су често изазивала забринутост због отварања питања која су ишла на штету Републике Српске, искрено се надамо да ова посљедња активност није предузета са лошим намјерама. Такође, надамо се да ће се наша забринутост показати безразложном, те да ће аутор ове штетне одлуке, након нашег апела, повући исту и тиме показати да није спремни свјесно дјеловати против интереса нашег народа!

Републички центар за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица на крају закључује да преименовање геноцида над Србима у НДХ у *покољ* не доноси никакву предност у процесима интернационализације ове велике и трагичне теме, а на унутрашњем плану узрокује сукоб и забуну због чега га сматрамо јако штетним за науку, културу и националне интересе. Због свега наведеног сматрамо да институције Републике Српске и цјелокупна српска јавност требају ову одлуку одлучно одбацити као веома опасну и штетну.

С поштовањем,

в.д. ДИРЕКТОРА
Мр Милорад Којић